www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Curriculum Design of Iran's Virtual Education System Based on Klein's Nine Model at Shahid Beheshti University in the 2013-2014 Academic Year; Obstacles and challenges

Hassan Roshani Ali Baneh see[1*], Kourosh Fathi Vajargah [2], Abaslat Khorasani[۳]

[1] *Higher education management, Urmia University, Urmia, Iran*
[2] *Department of Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.*
[۳] *Department of Educational Sciences, Shahid Beheshti University of Tehran, Tehran, Iran*

**Corresponding author: Hassan Roshani Ali Baneh see, Higher Education Management, Urmia University, Urmia, Iran. Email z. h.roshani10@yahoo.com*

Article Info

Keywords: *Curriculum, Curriculum design , Virtual education.*

Abstract

Introduction: E-learning is a phenomenon that has attracted the attention of higher education practitioners and researchers in this field. The purpose of this study was to identify the challenges and barriers to curriculum design of Shahid Beheshti University Virtual Education Course in the academic year 2013-2014 based on Klein's nine models including goals, content, learning activities, learning and teaching strategies, educational materials, group classification of learners, place, time and evaluation.

Methods: In this research, descriptive survey research method has been used. The statistical population of the study includes 48 faculty members of Shahid Beheshti University. The sample size was determined based on Morgan table of 42 people. In this study, the random sampling method was used. The Data of the study was collected usingthe researcher made questionnaire. Teachers and experts' point of views were used to determine the validity of questionnaire, and the reliability of the questionnaire was calculated .0.89 by using Cronbach's alpha. To analyze the data, descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation) and inferential statistics (one-sample t-test and t-test for two independent groups) were used.

Results: The research findings showed that from the faculty members' point of view, the design of e-learning curriculum at Goals)p=0.003(,Content(p=0.017), Learning activities (p<0/001), Grouping (p<0/001), Learning Strategies (p<0/001) and Evaluation (p<0/001) dimensions was challenging.

Conclusion: Designing a virtual education curriculum at Shahid Beheshti University faces some challenges. Therefore, the existing challenges should be eliminated by developing a new curriculum in accordance with the principles of curriculum design.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۵، شماره ۴، ۱۴۰۱
صفحات: ۳۱۸-۳۰۹

طراحی برنامه درسی نظام آموزش مجازی ایران براساس الگوی نه گانه کلاین در دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳؛ موانع و چالش‌ها

حسن روشنی علی بنه سی*[۱]، کورش فتحی واجارگاه[۲]، اباصلت خراسانی[۲]

[۱] *مدیریت آموزش عالی، دانشگاه ارومیه،ارومیه، ایران*
[۲] *گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران*
[۳] *گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران*

*نویسنده مسئول: حسن روشنی علی بنه سی، مدیریت آموزش عالی، دانشگاه ارومیه،ارومیه، ایران. ایمیل:h.roshani10@yahoo.com

چکیده

مقدمه: یادگیری الکترونیکی پدیده‌ای است، که توجه دست‌اندرکاران آموزش عالی و محققان این حیطه را به خود جلب کرده است. هدف این پژوهش، شناسایی چالش‌ها و عوامل بازدارنده طراحی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ بر اساس الگوی نه گانه کلاین که اعم از اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری و یاددهی، مواد آموزشی، گروه‌بندی فراگیران، مکان، زمان و ارزشیابی می‌باشد.

روش‌ها: در این پژوهش از روش تحقیق توصیفی پیمایشی استفاده شده‌است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۸ نفر اعضای هیأت علمی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی است که حجم نمونه براساس جدول مورگان ۴۲ نفر تعیین شد. در این پژوهش روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. جهت تعیین روایی پرسشنامه از نظرات اساتید و کارشناسان حوزه استفاده شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرانباخ ۰/۸۹ محاسبه گردید. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی(فراوانی، درصد، میانگین، انحراف‌استاندارد) و آمار استنباطی(آزمون تی تک نمونه‌ای و تی برای دو گروه مستقل، تحلیل واریانس یکراهه، آزمون تعقیبی توکی) استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد از نظر اعضای هیأت علمی طراحی برنامه درسی آموزش مجازی با چالش اهداف($p=0/003$)، محتوا ($p=0/017$)، فعالیت‌های یادگیری($p<0/001$)، راهبردهای یاددهی($p<0/001$)،گروهبندی($p<0/001$) و ارزشیابی($p<0/001$) مواجه است. این نتایج با توجه به مقدار سطح معنی‌داری آنها که از ۰/۰۵ > p کمتر است با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است.

نتیجه‌گیری: طراحی برنامه درسی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش‌هایی روبروست. بنابراین بایستی با تدوین برنامه درسی جدید منطبق با اصول طراحی برنامه درسی چالش‌های موجود را از بین برد.

واژگان کلیدی: تدریس، انگیزشی، کاربردی ، قارچ شناسی پزشکی، دندان‌پزشکی.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

مقدمه

نظریه‌های یادگیرنده محور توجه نشود، برنامه درسی از همخوانی درونی و تجانس لازم برخوردار نخواهد شد و در نتیجه برای یادگیرندگان اثربخش نخواهد بود[10]. پژوهش قابل توجهی درباره اثربخشی آموزش مجازی و کیفیت برنامه درسی مجازی انجام یافته است که برخی از آنها حکایت از چالش‌هایی درباره عناصر برنامه درسی مجازی دارد. که عبارتند از: هزینه‌های اولیه‌ی نسبتا بالا، محدودیت آشنایی دانشجویان در بهره‌برداری و دسترسی به رایانه و خدمات جانبی آن[۱۱]، وجود مشکلات کیفی در رابطه با تامین مواد آموزشی، اصلاح و روزآمد کردن دوره‌ها[۱۲]، فقدان ارتباط چهره به چهره و دوری از ارتباطات جمعی[۱۳]، امکان کاهش بازده کلاسی(به دلیل برگزاری اغلب این گونه دوره‌ها در زمان‌های غیر مفید)[۱۴]، چالش در انتخاب اهداف آموزش، محتوای آموزشی[۱۵]، چالش در تعیین فعالیت‌های یادگیری یاددهی، روش‌های ارزشیابی[۱۶] گروهبندی[۱۷] و حصول به اهداف، نرم افزار آموزشی، تعامل در محیط آموزشی، ارزشیابی، فرآیند تدریس و منابع[۱۸] و [۱۹]. بنابراین با توجه به مبانی نظری و یافته‌های تحقیقات داخلی و خارجی احتمال وجود چالش‌هایی در طراحی برنامه درسی آموزش مجازی در قلمرو پژوهش حاضر وجود دارد. دیدگاه اعضای هیأت علمی در بررسی و امور مرتبط با حوزه تخصصی و شغلی آنها، مبنای پایش برای اقدامات اصلاحی در جهت مطلوب نمودن امورات مهم تلقی می‌شود. بازخورد کسب‌شده از سوی اعضای هیات علمی، دانش و آگاهی آنان از وضعیت موجود طراحی برنامه درسی آموزش مجازی اطلاعات مهمی در اختیار تصمیم‌گیران برای رفع مشکلات طراحی برنامه درسی آموزش مجازی قرار می‌دهد. همچین از آنجایی که در مورد چالش های طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی تحقیقی صورت نگرفته است پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌های طراحی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در سالتحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ بر اساس الگوی نه گانه کلاین انجام شد.

روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف جزء تحقیقات کاربردی و به لحاظ چگونگی جمع‌آوری اطلاعات جزء پژوهش‌های توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۸ نفر اعضای هیأت علمی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی است که حجم

امروزه با توجه به تغییرات سریعی که در محیط پیرامون در حال شکل‌گیری است، اجرای نظام‌های مجازی به منظور ارائه خدمات با فن‌آوری‌های جدید در زمینه تدریس و یادگیری به صورت یک نیاز اساسی مطرح شده است[۱]. از اینرو آموزش مجازی که به عنوان آموزش ارایه شده از راه دور از طریق شبکه جهانی وب که عمدتا منجر به اخذ گواهینامه و مدرک می‌شود، تعریف شده‌است در زمان کوتاهی رشد و توسعه چشمگیری داشته‌اس[۲]. در این میان برنامه درسی اساس توسعه آموزش‌های مجازی است که ابتدا بایستی طراحی و تولید شود، سپس توسط مدرسان با مهارت اجرا گردد و به طور مداوم مورد ارزشیابی قرار گیرد[3]. برنامه درسی به عنوان جوهره آموزش در ترکیب با روش‌ها و شیوه‌های فناورانه به هنگام تدریس کارآمدی و اثربخشی نظام آموزشی را تضمین می‌کند[4]. که در این راستا لازم و ضروری است رویکرد برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر فناوری اطلاعات تغییر یابد و استفاده از ابزارهای فناوری در همه بخش‌های برنامه درسی مورد توجه قرار گیرد[5] همچنین گروه طراح برنامه درسی آموزش مجازی بایستی درک صحیحی از ویژگی‌های فضای مجازی و قابلیت‌های چند رسانه‌ای، ابر رسانه‌ای و ارتباطی اینترنت داشته باشد و این قابلیت‌ها را به طور مؤثر با عناصر برنامه‌ی درسی تلفیق کند[6]. طراحی برنامه‌درسی به فرایند مشخص کردن عناصر برنامه درسی و گنجاندن آنها در برنامه اشاره می‌کند[7]. متخصصان و طراحان برنامه‌ی درسی، درباره‌ی عناصر برنامه درسی توافق کلی ندارد و هر یک از آنها عناصر مختلفی را برای آن در نظر می‌گیرند. جانسون در دهه ۱۹۶۰ تنها عنصر برنامه درسی را نتایج یادگیری می‌دانست[8]و استارک و لاکوتا عناصر برنامه درسی را متشکل از هدف، محتوا، توالی، یادگیرندگان، فرآیندهای آموزشی، منابع آموزشی و ارزشیابی می داند[9]. در این نوشتار، عناصر برنامه درسی مبتنی بر وب بر اساس دیدگاه کلاین بررسی شد که عبارتند از: اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری و یاددهی، مواد آموزشی، گروه‌بندی فراگیران، مکان، زمان و ارزشیابی. در طراحی برنامه درسی مجازی بایستی در تعیین هدف‌ها، تهیه و سازماندهی محتوای الکترونیکی و تعیین دیگر عناصر برنامه درسی مد نظر کلاین، به ویژگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات توجه شود؛ به نحوی که اگر در تعیین ویژگی‌های یکی از عناصر مانند هدف‌های برنامه درسی یا شیوه‌های ارزشیابی به ویژگی‌های محیط مجازی و

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

انحراف استاندارد) و برای پاسخ به سؤال پژوهش از روش‌های آمار استنباطی(آزمون T تک نمونه‌ای) استفاده گردید.

یافته‌ها

در بررسی سؤال پژوهش با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل(جدول شماره ۱) مقدار میانگین تجربی ابعاد اهداف(۲/۸۹)، محتوا(۲/۳۲)، فعالیت‌های یادگیری(۱/۹۷)، راهبردهای یادگیری(۲/۴۸)،گروهبندی(۲/۱۰)، ارزشیابی(۲/۶۱) و مقایسه آن با میانگین نظری(۳) می‌توان گفت که میانگین تجربی ابعاد مذکور از میانگین نظری پایین‌تر است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری اهداف(p=۰/۰۰۳)،محتوا(p=۰/۰۱۷)، فعالیت‌های یادگیری(p<۰/001) ، راهبردهای یادگیری(p<۰/001)،گروهبندی(p<۰/001)، مکان یادگیری(p=۰/010)، ارزشیابی(p<۰/001) که از ۰/۰۵ کمتر است با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که تفاوت بین میانگین-های تجربی و نظری معنی‌دار است. بنابراین از نظر اعضای هیأت علمی طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی با چالش‌های اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری،گروهبندی ، ارزشیابی مواجه است. همچنین با توجه مقدار میانگین تجربی ابعاد مواد یادگیری(۳/۲۷)، مکان(۳/۲۸) و زمان(۳/۴۹) و مقایسه آن با میانگین نظری(۳) می‌توان گفت که میانگین تجربی ابعاد مذکور از میانگین نظری بالاتر است. بنابراین طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی با چالش‌های مواد آموزشی، مکان و زمان یادگیری مواجه نیست.

نمونه براساس جدول مورگان ۴۲ نفر تعیین شد. در این پژوهش روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. در پژوهش حاضر برای جمع-آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای تدوین پرسشنامه ابتدا ادبیات تحقیق مطالعه شد و براساس ادبیات پژوهش ابعاد پرسشنامه مشخص گردید که با توجه به ادبیات تحقیق ۹ بعد استخراج و برای هر کدام گویه‌هایی تدوین گردید. پرسشنامه محقق ساخته در پژوهش حاضر شامل ۳۵گویه با مقیاس لیکرت (طیف خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) در ۹ بعد اعم از اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری، مواد یادگیری، گروهبندی یادگیری، مکان، زمان و ارزشیابی بود. به منظور بررسی روایی محتوایی، پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار شش نفر از اساتید متخصص حوزه آموزش مجازی قرار گرفت و بر اساس نظرات آنها اصلاحات لازم در پرسشنامه اعمال شد. برای تعیین ضریب پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرانباخ استفاده شد. ضریب پایایی پرسشنامه ۰/۸۹ بدست آمد که عدد به دست آمده نشانگر این است که پرسشنامه مذکور از پایایی بالایی برخوردار است. جهت توزیع پرسشنامه در بین نمونه پژوهش از مدیریت آموزش الکترونیکی دانشگاه شهید بهشتی مجوز اخذ شد. بعد از آن پرسشنامه بین نمونه آماری توزیع گردید. فرایند اجرای پرسشنامه حدود ۲ ماه به طول انجامید. لازم به ذکر است قبل از توزیع پرسشنامه اصول اخلاق پژوهشی ایجاب می کرد که از رضایت پاسخگو جهت همکاری اطلاع یافته و از محرمانه بودن اطلاعات مطمن سازیم که در این مورد به هر یک از نمونه آماری توضیحات لازم داده شد. به منظور تحلیل اطلاعات از نرم افزار آماری spss استفاده شد. برای تحلیل داده های توصیفی از روش‌های آمار توصیفی(فراوانی، درصد، میانگین،

جدول ۱. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای در رابطه با مؤلفه های طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی

آزمون / ابعاد طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی		شاخص‌های توصیفی			آزمون t تک نمونه‌ای		
		N	M	SD	T	Df	Sig
اهداف آموزشی	اهدافآموزشی تعیین شده طی اجرای برنامه درسی قابل حصول است.	۴۲	۳/۵۲	.۶۷۸	۴/۷۲	۴۱	<0/001
	اهداف آموزشی با امکانات محیط آموزش مجازی تناسب دارد.	۴۲	۲/۰۷	۱/۰۴	-۵/۴۰	۴۱	<0/001
	اهداف آموزشی صراحت و روشنی لازم را دارد.	۴۲	۳/۷۳	.۹۲۰	۴/۹۳	۴۱	<0/001
	در تعیین اهداف آموزشی به علایق و نیاز های دانشجویان مجازی توجه شده است.	۴۲	۲/۲۳	.۸۸۳	-۵/۳۲	۴۱	<0/001
	نمره کل(اهداف آموزشی)	۴۲	۲/۸۹	.۵۱۵	-۲/۲۵	۴۱	/۰۰۳
محتوای آموزشی	در تنظیم محتوای الکترونیکی به دانش و ویژگی مخاطبان توجه شده است.	۴۲	۳/۹۲	.۷۴۹	۷/۵۷	۴۱	<0/001
	محتوای الکترونیکی حاوی مفاهیم اساسی مرتبط است.	۴۲	۳/۷۸	.۹۰۵	۵/۳۷	۴۱	<0/001
	محتوای الکترونیکی فراگیر را به یادگیری فعال ترغیب می کند.	۴۲	۲/۴۷	.۹۷۹	-۳/۳۱	۴۱	/۰۰۲
	بین محتوای و رسانه های مورد استفاده تناسب وجود دارد.	۴۲	۳/۱۰	۱/۴۲	/۴۵۴	۴۱	/۶۵۲

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

	نمره کل(محتوای آموزشی)	۴۲	۲/۳۲	.۷۹۶	−۲/۴۹	۴۱	/۰۱۷
فعالیت‌های	بین فعالیت‌های یادگیری دانشجویان مجازی با اهداف آموزشی تناسب وجود دارد.	۴۲	۱/۹۲	.۸۵۰	−۷/۸۲	۴۱	<0/001
	فعالیت‌های یادگیری دانشجویان را به یادگیری گروهی ترغیب می کند.	۴۲	۱/۹۷	.۸۵۳	−۷/۴۱	۴۱	<0/001
	فعالیت‌های یادگیری با سبک های گوناگون یادگیری مرتبط ست.	۴۲	۲/۰۲	.۷۸۷	−۷/۶۱	۴۱	<0/001
	نمره کل(فعالیت‌های یادگیری)	۴۲	۱/۹۷	.۳۹۰	−۱۶/۲	۴۱	<0/001
راهبردهای تدریس	روش های تدریس آموزش مجازی با محتوا تناسب دارد.	۴۲	۳/۵۷	.۶۸۳	۵/۲۲	۴۱	<0/001
	در انتخاب روش‌های ارایه مطالب به تفاوت‌های فردی توجه شده است.	۴۲	۱/۹۴	/۹۵۷	−۶/۷۸	۴۱	<0/001
	در انتخاب روش تدریس در محیط آموزش مجازی به یادگیری گروهی توجه شده است.	۴۲	۲/۲۸	/۹۵۶	−۴/۵۸	۴۱	<0/001
	بین روش تدریس و فناوری مورد استفاده در محیط آموزش مجازی تناسب وجود دارد.	۴۲	۲/۱۰	/۸۳۱	−۳/۶۳	۴۱	<0/001
	نمره کل(راهبردهای یادگیری)	۴۲	۲/۴۸	/۴۵۱	−۷/۰۹	۴۱	<0/001
مواد یادگیری	بین مواد آموزشی و اهداف آموزشی تناسب وجود دارد.	۴۲	۳/۳۱	/۹۳۳	۲/۰۸	۴۱	/۰۴۴
	به اصل سادگی در انتخاب مواد آموزشی توجه شده است.	۴۲	۳/۴۲	۱/۰۰	۲/۵۸	۴۱	/۰۱۴
	به اصل تنوع در انتخاب مواد آموزشی توجه شده است.	۴۲	۳/۴۷	/۹۵۱	۳/۰۷	۴۱	/۰۰۴
	در انتخاب مواد آموزشی به اصل به صرفه بودن توجه شده است.	۴۲	۳/۴۷	۱/۰۵	۲/۷۵	۴۱	/۰۰۹
	به ایجاد کتابخانه الکترونیکی در محیط سیستم آموزش‌مجازی توجه شده است.	۴۲	۲/۶۸	۱/۱۸	−۱/۶۳	۴۱	/۱۱۰
	نمره کل(مواد یادگیری)	۴۲	۳/۲۷	/۶۱۷	۵/۷۳	۴۱	/۰۱۰
گروه‌بندی	در محیط آموزش مجازی فراگیران قوی تر نسبت به سایرین بیشتر می آموزند.	۴۲	۱/۹۷	/۸۸۴	−۷/۱۴	۴۱	<0/001
	محیط آموزش مجازی قابلیت تشکیل گروه های یادگیری را دارد.	۴۲	۲/۴۷	/۸۹۲	−۳/۶۳	۴۱	/۰۰۱
	در محیط مجازی اموزش گروه بندی بر اساس شایستگی ها وجود دارد.	۴۲	۱/۸۶	/۷۷۷	−۸/۹۷	۴۱	<0/001
	نمره کل(گروه‌بندی فراگیران)	۴۲	۲/۱۰	/۵۹۰	−۳/۳۳	۴۱	<0/001
مکان	در طراحی محیط وب به رنگ‌های آموزش توجه شده است.	۴۲	۳/۴۰	۱/۱۱	۲/۰۹	۴۱	/۰۳۲
	در طراحی محیط وب به اصل تنوع توجه شده است.	۴۲	۳/۳۵	/۷۸۹	۲/۳۰	۴۱	/۰۲۲
	در طراحی محیط وب مکان‌هایی برای برنامه‌های جنبی تعبیه شده است.	۴۲	۳/۳۲	/۹۴۲	۳/۰۴	۴۱	/۰۴۲
	در طراحی محیط وب به اصل سادگی توجه شده است.	۴۲	۲/۵۴	/۷۸۵	−۱/۸۵	۴۱	/۰۰۶
	نمره کل(مکان یادگیری)	۴۲	۳/۲۸	/۶۴۱	۲/۹۲	۴۱	/۰۱۰
زمان	بین مدت زمان اختصاص یافته و حجم محتوای الکترونیکی مورد نظر تناسب وجود دارد.	۴۲	۲/۰۲	/۹۹۹	−۶/۰۰	۴۱	<0/001
	ساعات تشکیل کلاس‌های مجازی در طول روز مناسب است.	۴۲	۲/۰۲	/۹۹۹	−۶/۰۰	۴۱	<0/001
	زمانی برای ترمیم یادگیری دانشجو برای شرکت در آموزش مجازی وجود دارد.	۴۲	۲/۲۸	۱/۰۱	−۴/۳۳	۴۱	<0/001
	نمره کل(زمان یادگیری)	۴۲	۳/۴۹	/۵۵۴	۹/۸۴	۴۱	<0/001
ارزشیابی	شیوه‌های ارزشیابی با اهداف آموزشی تناسب دارد.	۴۲	۲/۰۰	۱/۰۱	−۶/۰۸	۴۱	<0/001
	ارزشیابی تکوینی در زمان‌های مناسب مقرر شده است.	۴۲	۲/۳۱	۱/۰۱	−۴/۱۵	۴۱	<0/001
	اصول نمره گذاری به تکالیف واضح و صریح بیان شود.	۴۲	۲/۲۱	/۶۶۴	−۷/۳۲	۴۱	<0/001
	در انتخاب شیوه ارزشیابی به خودارزیابی دانشجویان مجازی توجه شده است.	۴۲	۱/۸۹	/۸۳۱	−۸/۱۹	۴۱	<0/001
	امکان بازخود برای اصلاح یادگیری دانشجویان مجازی وجود دارد.	۴۲	۳/۰۵	/۷۶۹	/۴۲۲	۴۱	/۶۷۶
	نمره کل(ارزشیابی یادگیری)	۴۲	۲/۲۹	/۳۹۹	−۱/۰۸	۴۱	<0/001
کل	طراحی برنامه درسی	۴۲	۲/۶۱	/۲۶۶	−۸/۸۲	۴۱	<0/001

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

بحث

در این پژوهش به منظور شناسایی چالش های طراحی برنامه درسی آموزش مجازی، نظرات اعضای هیأت علمی در نه بعد بر اساس نظر کلاین و سی و پنج گویه سنجیده شد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل سوال پژوهشی، طراحی برنامه درسی آموزش مجازی با چالش‌هایی مواجه بود. در این بخش به تفکیک عناصر برنامه درسی به تبیین چالش‌های طراحی برنامه درسی آموزش مجازی پرداخته شد.نتیجه تجزیه و تحلیل در مورد عنصر اهداف آموزشی نشان داد که طراحی این عنصر برنامه درسی با چالش مواجه است. نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌ها Asadi, Karim, Ahmad ،[۲۰]Mirzaei, Movahedi & Samiani ،[۲۱]& Sharif ،[۱۵] . Naqshbandi &Mahmoud ،[۲۲]Lawrence & Arthur و Asgari , Motamedi & Ghaedi[۱۸] همسو است. عدم وجود مکانیسم مؤثر جهت شناسایی و برآورد نیازهای فراگیران و نیاز جامعه از جمله چالش-های دوره‌های آموزش مجازی است. براساس نظر متخصصین، طراحی برنامه درسی امری مرتبط با تعیین عناصر برنامه درسی است از اینرو در انتخاب و تعیین اهداف آموزشی ضروری است به نیازهای فراگیران و جامعه که زندگی آنان به گونه‌ای تحت تأثیر برنامه درسی است توجه شود. اگر مکانیسم مؤثر و مناسب جهت برآورد انتظارات وجود نداشته باشد احتمال اینکه برنامه درسی در حصول به اهداف مورد نظر عقیم باشد، بیشتر است. زیرا حصول به اهداف برنامه درسی به چگونگی انتخاب و تعیین اهداف آموزشی که اثربخشی عناصر دیگر برنامه درسی به آن وابسته است، بستگی دارد. یافته دیگر تحقیق نشان داد که محتوای آموزشی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته پژوهش Bahri Gamichi, Samari, Abdoli Sultan Ahmadi[۲۳]، Naqshbandi et al [۱۵] و Khaghanizadeh, Maleki, Abbasi, Abbaspour & Mohammadi I [۲۴] در مورد محتوای آموزشی همسو است. محتوای برنامه درسی دانشگاه مجازی باید بر اساس ملاک‌هایی همچون: عمیق و ژرف بودن، تخصصی بودن، دانشجو محوری و مساله محوری بودن انتخاب شود. سپس حقایق، مفاهیم و اصول منتخب، بایستی با توجه به قابلیت‌های چند رسانه‌ای و ابر رسانه‌ای سازماندهی شود که به فهم عمیق، انگیزش یادگیرنده و ساخت دانش در یادگیرنده یاری رساند[8]. نتایج پژوهش حاضر از نامناسب بودن محتوای الکترونیکی حکایت دارد که لزوما می‌توان گفت در انتخاب محتوا از معیارهای محتوای مؤثر پیروی نشده است. محتمل است که افراد متخصص در تولید محتوای مشارکت نداشته‌اند. چنانکه ادبیات نظری نیز به این مسأله اشاره می‌کند. از جمله نقاط ضعف موجود در تولید محتوای الکترونیکی می‌توان به نبود شیوه دقیق و معتبر برای انتخاب محتوا، فقدان جایگاه متخصصین آموزش الکترونیکی در ساختار سازمانی و نیروی انسانی مربوط به تولید محتوا اشاره کرد[10]. همچنین نتایج نشان داد که فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته پژوهش Asadi et al[۲۰]، Rabiee & Sakineh, Mohebbi, Rashid Haji Khajehlou[۱۷] و shiufeu[۲۵] همسو است. شایان ذکر است که هدف از تجهیز برنامه درسی به فعالیت‌های یادگیری درگیری فراگیر در فرآیند آموزش است و فراگیر از طریق فعالیت‌های یادگیری است که مهارت‌های انجام فعالیت‌های ضروری در دوره

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

بزرگسالی را کسب می‌کند. فعالیت‌های یادگیری چنان باید در فرآیند آموزش نقش مؤثری ایفا کند که به یادگیری فعال منجر شود و فراگیر را بر یادگیری گروهی و یادگیری مداوم ترغیب کند. فعالیت‌های یادگیری با ویژگی‌های مذکور، برنامه درسی و آموزش را در مسیر اثربخش قرار می‌دهد. البته ضرورت دارد که در انتخاب و تعیین فعالیت‌های یادگیری در دوره‌های آموزش مجازی بیشترین دقت را صرف نمود زیرا ابعاد و ویژگی‌های فناوری و اطلاعات عاملی است که باید در نظر گرفت. در غیر این صورت آموزش مجازی با چالش‌هایی مواجه خواهد شد. چنانکه Gharebaghi[2010] [۲۶] معتقد است که تنها کاربرد فناوری یادگیری‌ها را بهبود نمی‌بخشند بلکه برای استفاده مناسب از فناوری آموزش و برنامه درسی باید الزامات برنامه‌ریزی و طراحی فعالیت‌های آمورشی را در ابعاد گوناگون در نظر گرفت. با توجه به مطالب فوق و نتیجه پژوهش حاضر در مورد فعالیت‌های یادگیری چنین به نظر می‌رسد که عنصر فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی از ویژگی مطلوب برخوردار نیست و توان ایجاد یادگیری فعال و ترغیب فراگیر برای یادگیری گروهی را ندارد. در مورد بعد راهبردهای تدریس، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که راهبردهای تدریس برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته پژوهش Khaghanizade et al[۲۴]، Assareha & Hosseini[۱۹]، shiufeu [۲۵] و Ghorbankhani[۲۷]همسو است. با توجه به گویه‌های این بعد از پژوهش می‌توان گفت که سبک‌های یادگیری و تفاوت‌های فردی در انتخاب و تعیین راهبردهای تدریس در نظر گرفته نشده‌است و همین عدم انطباق به طور مستقیم بر عدم وصول به اهداف آموزشی دلالت دارد. علاوه بر این عدم تناسب محتوای آموزش و فناوری آموزشی نیز می‌تواند فرآیند آموزش را خدشه‌دار کند و به صورت مستقیم مانع از دستیابی به اهداف تدریس گردد. ادبیات نظری نیز وجود این رابطه را تأیید می‌کند. روش‌های تدریس با اهداف و غایت برنامه درسی رابطه نزدیکی دارند. برای تحقق اهداف تربیتی هر نظام آموزشی به طور اعم و نظام‌های آموزش باز و از راه دور به طور اخص روش‌های خاصی را برای هدایت فعالیت‌های خود، در برنامه‌ریزی‌ها به کار می‌گیرند. از آنجا که دستیابی به این اهداف متضمن تدریس و تدریس متضمن معرفتی است که خود به کاربرد فن و روش نیاز دارد[۲۸]. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که گروهبندی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته‌های پژوهش Bahri Gamichi et al[۲۳]، Rabiee et al [۱۷] همسو است. Aydin معتقد است گروهبندی به مدرسان اجازه می‌دهد که در برنامه‌ریزی‌های خویش اثربخش-تر باشند. و فراگیران قوی‌تر نسبت به سایرین بیشتر می‌آموزند. همچنین فراگیران ضعیف‌تر با پیشرفت فراگیران قوی مأیوس نمی‌شوند و تدریس ساده‌تر است و مشکلات انضباطی کمتری در کلاس رخ می‌دهد[۲۹]. با توجه به اینکه در این پژوهش عنصر گروهبندی با چالش مواجه است می‌توان گفت که آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی از مزایایی که صاحب نظران در مورد گروهبندی گفته‌اند برخوردار نیست. بنابراین لازم است برای رفع این مشکل در مرحله طراحی برنامه درسی به عنصر گروه‌بندی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در مورد عنصر ارزشیابی نیز نتایج نشان داد که برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

پژوهش Khaghanizadeh et al [۲۴]، Fathi Vajargah, Rabie [۱۶]Ebrahimzadeh Farajollahi, Khoshnoodifar et al [۱۷]، Asgari et al [۱۸]، Assareha et al [۱۹] Sedighpour [۳۰] و Parhizi [۳۱] همسو است. با توجه به اهمیت ارزشیابی در حوزه آموزش ضروری است در امورات مربوط به آن با حساسیت بیشتری برخورد نمایند. ارزشیابی اساس اثربخشی در آموزش است زیرا آموزش زمانی به هدف وصول پیدا می‌کند و از ویژگی اثربخش بهره‌مند می‌شود که مجموعه فعالیت-ها به عنوان مکانیسم، بازخوردی را در صورت تخطی از مسیر مطلوب ارائه کند. این عمل در اصلاح ناهنجاری‌های آموزش نقش به خصوصی ایفا می‌کند. انجام ارزشیابی فی نفسه ما را به سر منزل مقصود نمی‌رساند بلکه در انجام آن مجموعه اصولی هست که باید در نظر گرفت. از نظر Naidu [۲۰۰۳][۳۲] ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان در برنامه درسی مجازی، مبتنی بر مجموعه اصولی است که عبارتند از تناسب بین ابزارها و تکالیف ارزشیابی با هدف‌های یادگیری، تلقی راهبردهای ارزشیابی بخشی از تجربه‌های یادگیری، استفاده از راهبردها و ابزارهای متعدد برای ارزشیابی، نظارت مستمر بر کیفیت راهبردهای ارزشیابی و اجرای ارزشیابی به قصد ارائه بازخورد و بهبود در یادگیری. اما ارزشیابی چنانکه از تعریف آن پیداست به این موارد ختم نمی شود. لازم است نتایج آن بر حسب معیاری تفسیر شود تا مبنایی برای انجام یک طرح عملیاتی در جهت مطلوب نمودن آموزش و برنامه گردد. Rahmani [۲۰۰۵][۳۳] به این مورد چنین اشاره می‌کند که خط مشی‌های نمره‌گذاری و ارزشیابی هم باید برای همه فعالیت‌ها و تکالیف دوره به صورت واضح توصیف شوند و مرتبط با هم باشند. با توجه به نتایج این پژوهش در مورد ارزشیابی می‌توان گفت که آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در حوزه ارزشیابی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. به عبارتی به استناد گویه‌ها، ارزشیابی از ویژگی تناسب با هدف آموزشی، ارزشیابی مستمر و تکوینی، بیان صریح اصول نمره‌گذاری و استفاده از شیوه‌های خود ارزیابی برخوردار نیست. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به این مورد اشاره کرد که مطالعه انجام گرفته با استفاده از پرسشنامه بود، لذا توصیه می‌گردد در مطالعات آینده از مصاحبه استفاده شود تا نگرش افراد در مورد موضوع پژوهش به صورت دقیق‌تر جمع‌آوری شود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد که آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در برخی عناصر نه گانه برنامه درسی کلاین با چالش‌هایی روبروست که عبارتند از اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یاددهی،گروهبندی و ارزشیابی. بی شک وجود چالش-های طراحی برنامه درسی آموزش مجازی موجبات عدم حصول به اهداف یادگیری و یاددهی را فراهم می‌کند. در این خصوص می-توان با تدوین برنامه درسی مورد نیاز و جدید بر اساس اصول طراحی برنامه درسی چالش‌های موجود را از بین برد تا کارآمدی نظام آموزش مجازی ارتقاء یابد.

سپاسگزاری

محققین از کلیه اساتید دانشگاه شهید بهشتی تهران که با تکمیل پرسشنامه محقق را در اجرای این مطالعه یاری نمودند، تشکر می نمایند.

ملاحظات اخلاقی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در دانشگاه تربیت مدرس تهران است. کد مصوبه رساله ۳۹۹۴/د۶۲ است.

تضاد منافع

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

هیچ گونه تعارضی در منافع بین نویسنده و مجله راهبردی های آموزش در علوم پزشکی وجود ندارد.

منابع

1.Ong P. A. descriptive study to identify deterrents to participation in employer-provided e-learning. Unpublished Doctoral Dissertation, Capella University, Degree PhD.2004.

2.Zarei I. E-learning and the challenge of higher education. Collection of abstracts presented in the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Allameh Tabatabai University.2005. (In Persian).

3. Seraji F, Attaran, M. E-learning: Basics, design, implementation and evaluation. Hamedan: Bo Ali Sina University Press.2011(In Persian).

4. Sobhaninejad M. [Analysis of the advantages and disadvantages of using a virtual university curriculum to provide practical solutions]. International Conference on University Textbook. University Textbook, Publications, SAMT.2004(In Persian).

5. Islami M. [Curriculum in the Age of Information and Communication Technology]. AYIJ Publications.2002.

6. Weller M. Delivering Learning on the Net the Why, What & How of Online Education. London: kogan page.2002(In Persian).

7. Fathi Vajargah K. [Principles and Concepts of Curriculum Planning]. Bal Publications. 2009.

8. Seraji F [Web Curriculum: A Step Towards Centralization or Intensification of Focus in the Curriculum Planning System]. CSQJ. 2005; 4(1): 69-84(In Persian).

9. Saunders Sh T .Perceptions of quality in cross – border higher education at sojourner–Douglass Bahamas Campus. Morgan State University. ProQuest Information and Teach Company.2005.

10. Seraji Farhad. [Curriculum design and development process in virtual learning. Iranian Encyclopedia Curriculum.2009(In Persian).

11. Ebadi R .[E-learning and education]. Tehran: Aftab Mehr.2002(In Persian).

۱۲. Steve R, Scott B, Freeman H. The virtual university: The internet and resource-based learning . London, Sterling: Kogan Page Limited.2002.

13. Nasiri A. [Management of Virtual Universities of Tehran E-Learning Center]. University of Tehran School of Management Publications.2002(In Persian).

14.Wentz M. Learning effectiveness from a students perspective Retrieved from from.2002; www2.uwstout.edu/content/bpa/ir/laptop/learning.pdf.

۱۵. Naqshbandi T, A Mahmoud. [Pathology of in-service training elements of Iran Khodro Company based on Acker model in ۲۰۱۲]. Master Thesis in Curriculum Planning Faculty of Literature. Shahid Beheshti University.20010(In Persian).

۱۶. Fathi Vajargah K, Ebrahimzadeh I, Farajollahi M, Khoshnoodifar M. [Curriculum Internationalization in the Iranian Higher Education System: Challenges and Strategies]. JESSBCUA.2012; ۶(۲): ۶۶-۴۵.

17. Rabiee M, Sakineh, Mohebbi A, Rashid Haji Khajehlou S. [Assessing the internal quality of the virtual education curriculum of Ferdowsi University of Mashhad]. OJ MED. 2010; ۴(۱):۳۶-۲۹(In Persian).

18.Asgari A, Motamedi V, Ghaedi B. Evaluation OF Virtual Education urriculum Plan In Computer Program At Iran University Of Science And Tecnology. IJOCRB. 2012;4(6):554-570.

19.Assareha A , Hosseini M, BidokhtBarriers to e-teaching and e-learning , Procedia Computer Science. 2011; 3(3): 791–795.

20. Asadi H, Mirzaei Kh, Movahedi R, Samian M. [Barriers to the development of e-learning in the Faculty of Agriculture, Bo Ali Sina University, Hamadan]. JAER. 2014; 10(4): 13-25(In Persian).

21. Karimi S, Ahmad R, Sharif M. [Necessarily the Challenges of Higher Education Curriculum Design with a Learning Community Approach]. BQ JHECS. 2013; 3(8); 126-89(In Persian).

۲۲. Lawrence M, Arthur J. Graduate attributes in an electrical engineering curriculum: A Case Study. 2017; DSpace,and URI:http://hdl.handle.net/11462/1496.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]

23. Bahri Gamichi K, Samari M, Abdoli Sultan Ahmadi J. [Investigating the Challenges of Electrical Engineering Curriculum for Review and Renovation]. IEEQ. 2016; 20(79): 1-25(In Persian).

24. Khaghanizadeh M, Maleki H, Abbasi M, Abbaspour A, Mohammadi I. [Challenges of Medical Ethics Curriculum Related to Professors: A Qualitative Study]. IJME. 2012; 7(11): 903-916(In Persian).

۲۵. shiufeu M, Peltola U. The problem of a market – oriented university. Higher Education. 2006;52(2): 251-281.

26. Qarabagh Sh, Mohammadi Z[Discussion learning activities: A new approach to virtual learning]. JES. 2008; 3(1);39- 35(In Persian).

27. Ghorbankhani M, Salehi K. Representation of Virtual Education Challenges in the Iranian Higher Education System: A Phenomenological Study. Information and Communication Technology in Educational Sciences.(2015) ; 7 (2):123-148(In Persian).

۲۸. Rezaei M H, Pakseresht M, Safaei Moghadam J. [Epistemological perspectives on teaching-learning strategies in the distance education system]. BSRJDR. 2006; 15(30): 13-25(In Persian).

.۲۹ Aydin E. on the influence of grouping practices on lassroom teaching, marmara university. Istanbul, turkey.2006.

.۳۰Sedghpoor B, & Mirzaei S. Challenges attitude of faculty members in e-Learning. *Educational Technology(2008)* ; 3(1): 77-87 (in Persian).

.۳۱Parhizi R, Zamani B, & Asemi A. Virtual learning challenges. *Growth of Educational Technology.(2008):* 7, 40-43(in Persian).

۳۲. Naidu S. Teaching with Technology: Principles and. London: Kogan page. 2003.

۳۳. Rahmani B, [Investigating the content of the educational program of the virtual experimental course of the Faculty of Hadith Sciences of Rey city based on predetermined goals]. Master Thesis, Allameh Tabatabai University, Faculty of Educational Sciences. 2003

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-09-12]